

*«Jeg mistet ikke
bare én tjeneste, men alt
over natta..»*

**SPØRREUNDERSØKELSE
BLANT UNGE
FUNKSJONSHEMMEDE
OM SKOLE, HELSE OG
SAMFUNNSDELTAGELSE
UNDER KORONAPANDEMIEN**



Likestillings-
og diskrimineringsombudet
www.ldo.no

Unge
funksjonshemmede

FORORD

Våren 2020 inngikk Unge funksjonshemmede og Likestillings- og diskrimineringsombudet (ombudet) et samarbeid om en spørreundersøkelse for å kartlegge hvilke konsekvenser smitteverntiltakene under koronapandemien har hatt for samfunnsdeltagelsen og oppfyllelse av rettigheter til ungdom med funksjonsnedsettelse.

Undersøkelsen ble gjennomført i sommeren 2020 og ble delt på våre nettsider og på sosiale medier. Undersøkelsen bestod av 62 spørsmål om hvordan koronatiltakene har påvirket ungdoms liv innenfor områdene helse, utdanning, arbeidsliv, levekår, økonomi, og fritid. 474 barn og unge i alderen 12 – 35 år deltok.

Undersøkelsen viser at pandemien har fått dramatiske konsekvenser for den enkelte – og flere er blitt hardere rammet enn sine ikke-funksjonshemmede medelever og venner. Mange unge har mistet spesialundervisning og oppfølging på skole, og har opplevd sterkt reduserte tjenester som fysioterapi, spesialisthelsetjenester, psykolog og fastlege.

Unge funksjonshemmede og ombudet håper norske myndigheter vil følge ekstra nøye med på denne gruppen fremover. Vi gir flere anbefalinger i denne oppsummerende rapporten fra undersøkelsen, blant annet en øremerket krisepakke til skolene for å ivareta elever med behov for oppfølging og spesialundervisning.

Oslo, 23.11.2020

Hanne Bjurstrøm
Likestillings- og diskrimineringsombud

Leif-Ove Hansen
Generalsekretær
Unge funksjonshemmede

OPPSUMMERENDE RAPPORT FRA SPØRREUNDERSØKELSE OM SAMFUNNSDELTADELSE UNDER KORONAPANDEMIEN

Ungdom med funksjonsnedsettelse har mistet tjenester under koronapandemien

Likestillings- og diskrimineringsombudet og Unge funksjonshemmede har samarbeidet om en kartlegging av hvilke konsekvenser smitteverntiltakene under koronapandemien har hatt for oppfyllelsen av rettigheter og samfunnsdeltakelsen til ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom.

Undersøkelsen viser at ungdom med funksjonsnedsettelse og kronisk sykdom har blitt rammet hardt av smitteverntiltakene under koronapandemien. Våre anbefalinger er tiltak for å unngå at funksjonshemmedes likestilling går tilbake på grunn av pandemien.

Hovedfunn

Undersøkelsen viser at mange har mistet tjenester som følge av koronatiltakene, noe som har fått dramatiske konsekvenser for den enkelte. Her er noen av de viktigste funnene i undersøkelsen:

- Svært mange forteller at de har fått en forverring i sin psykiske og fysiske helse. Dette henger blant annet sammen med at mange har mistet grunnleggende helsetjenester som fysioterapi, psykolog, fastlege og spesialisthelsetjenester, særlig under nedstengingen våren 2020. Selvisolasjon har også gått hardt utover mange.
- På skolefeltet er det særlig alvorlig at omtrent halvparten av dem som mottar spesialundervisning, ikke har fått oppfylt vedtaket sitt. Mange har heller ikke fått fullført fag eller eksamen på lik linje med sine medelever.
- Mange forteller at det har blitt vanskeligere å komme inn på arbeidsmarkedet enn før. Flere av dem som står i arbeidslivet opplever også det som mer krevende å stå i jobb enn tidligere,

blant annet på grunn av dårligere tilrettelegging og mindre oppfølging fra arbeidsgiver.

- 1 av 4 forteller at selv når samfunnet begynte å åpne opp tidligere i år, kunne de ikke delta i samfunnet på lik linje med andre. Mange er selv i en risikogruppe, og må isolere seg for å unngå å bli smittet, selv om tjenester og aktiviteter kommer tilbake.

FAKTABOKS:

Et stort flertall av dem som svarte (85%) identifiserer seg som kvinne. Aldersfordelingen er relativt jevn. Deltakerne representerer et bredt mangfold av ulike funksjonsnedsettelse og kroniske sykdommer. Over 4 av 10 er i risikogruppen for Covid-19.

De viktigste funnene etter område:

Helse:

- 2 av 3 har fått redusert tilgang til helsetjenester. Mange sier særlig at de har mistet tilgang til fysioterapi, spesialisthelsetjenester, psykolog og fastlege. Hovedårsaken har vært at tjenestene har vært stengt, men også at personen har isolert seg selv og at smittevernet ikke har vært godt nok.
- 6 av 10 sier at frafall av helsetjenester har forverret deres fysiske og/eller psykiske helse.
- 2 av 3 har vært mer redd, engstelig eller nedstemt enn vanlig.
- Over 2 av 3 har vært mer ensom eller alene.
- 9 av 10 sier at myndighetenes informasjon om forholdsregler har vært god eller delvis god.

Skole:

- 1 av 3 har ikke fått fullført fag eller eksamen på lik linje med sine medelever. Flere forteller at de har havnet bakpå eller strøket i fag, fått dårligere karakterer, avbrutt studier eller hatt redusert progresjon.
- 1 av 2 har fått mindre ut av undervisningen enn før pandemien. Dette henger særlig sammen med mindre sosiale stimuli, mindre oppfølging fra lærer, manglende tilgang til studieplass/bibliotek og manglende tilgang til hjelpemidler.
- Nesten 1 av 2 sier de ikke har fått den oppfølgingen de har hatt behov for fra lærere eller veiledere.
- 6 av 10 sier digitale læringsressurser har ikke har fungert eller bare delvis fungert for dem.
- Nesten halvparten som mottar spesialundervisning, har ikke fått oppfylt vedtaket sitt.
- 2 av 3 sier digitale løsninger for undervisning ikke har fungert eller bare fungert delvis. Dette henger blant annet sammen med lite tilrettelagte digitale løsninger, manglende universell utforming og dårligere oppfølging fra underviser.
- 4 av 10 har fortsatt ikke fått tilbake viktige skolerettigheter etter at samfunnet har begynt å åpne opp.
- Mange forteller også at hjemmeundervisning har fungert godt for dem, fordi det har gitt dem større fleksibilitet og gjort det lettere å tilrettelegge undervisningssituasjonen.

Arbeid:

- 1 av 2 synes det har blitt mer krevende å stå i jobb enn tidligere. Dette henger blant annet sammen med at hjemmekontor har vært krevende, dårligere tilrettelegging, mindre sosial kontakt med kollegaer, større arbeidspress, og mindre oppfølging fra arbeidsgiver.
- Nesten 4 av 10 har opplevd at tilrettelegging på arbeidsplassen ikke har fungert like godt som før.
- 1 av 2 opplever at det er vanskeligere å få jobb enn før.
- 1 av 3 opplever at oppfølgingen fra NAV har blitt verre. Flere har opplevd det som vanskeligere å få kontakt med veileder, at det har tatt enda lengre tid å få svar på søknader, og at møter og tiltak har blitt utsatt.
- Mange har opplevd hjemmekontor som positivt, fordi det har gitt dem større fleksibilitet og gjort det lettere å tilrettelegge arbeidsdagen.

Levekår:

- Nesten 1 av 6 sier de har hatt lavere inntekter under Covid-19. De viktigste årsakene er at man har blitt permittert, og at behandlingen av søknader om ytelser som AAP, uføretrygd og dagpenger har blitt forsinket.
- 2 av 10 sier de har fått høyere utgifter på grunn av koronatiltak. Det nevnes blant annet desinfeksjonsmiddel, munnbind, reiseutgifter og hjemme-bestilling av mat.
- 1 av 5 sier de har opplevd å ikke få tjenester de har behov for siden koronautbruddet. Dette inkluderer blant annet likepersonstjenester, støttekontakt, hjemmehjelp, avlastning, BPA (brukerstyrt personlig assistanse) og tolk. Flere forteller at dette har ført til at de har blitt avhengig av foreldre og pårørende i stedet.

Hverdag og fritid:

- 1 av 3 sier de har fått mindre overskudd til deltakelse og engasjement i frivillige organisasjoner.
- 1 av 3 sier de ikke har hatt god nok sosial kontakt siden utbruddet startet.
- I underkant av halvparten sier de har vært isolert i perioden, og 5 % sier de fortsatt er det.
- 1 av 3 har hatt utfordringer med transport.

Fremtidig samfunnsdeltakelse:

- 1 av 4 sier at selv om samfunnet nå åpner så opplever de å ikke kunne delta på lik linje som andre. Dette henger særlig sammen med at mange tilhører risikogruppen for coronavirus, må isolere seg eller innføre strenge tiltak for å unngå smitte.
- 6 av 10 er ikke trygge på at samfunnet klarer å opprettholde et tilstrekkelig smittevern.
- Mange uttrykker uro for framtiden, og er redd for fremtidige smittebølger.

Noen positive følger

- Samtidig forteller flere at koronapandemien også har hatt noen positive konsekvenser. Hjemmeskole og hjemmekontor har gitt mange mer fleksibilitet enn tidligere, fordi de selv kan tilpasse egen arbeidshverdag, ta pauser når de trenger det, og unngå transport.
- Flere av respondentene opplever også det som positivt at bevisstheten til bruk av digitale verktøy er større i samfunnet.

Anbefalinger:

- Som oppfølging av undersøkelsen, anbefaler Unge funksjonshemmede og Likestillings- og diskrimineringsombudet:

Øremerkede krisepakker for å opprettholde følgende tjenester:

- Viktige helsetjenester
- Bedre og mer målrettet informasjon og kommunikasjon
- Spesialundervisning og tilrettelagt undervisning. Elever som har fått redusert spesialundervisning, må få tilbudet sitt tilbake umiddelbart og få igjen alle tapte timer.

I tillegg må:

- Myndighetene være tydeligere overfor kommuner og fylkeskommuner at koronapandemien ikke er en gyldig grunn til å bryte grunnleggende rettigheter. Brudd på rettigheter må få konsekvenser.
- NAV prioritere å gi arbeidsrettet oppfølging til dem som stod utenfor arbeidslivet før pandemiutbruddet.
- Smittevernutstyr være tilgjengelig for de som skal gi nødvendige tjenester